

כתובות פט

משה שווערד

1. ספר פרדס יצחק

הקדמה לטוניה דהוציאה גמ, [א] איתא במס' ב"מ (דף י"ז) אמר ר' יוחנן הטוען אחר מעשה ב"ד לא אמר כלום, מאי טעמא כל מעשה ב"ד כמאן דנקיט שטרא בידיה דמי^א, ור"ל דאע"ג דבעלמא קי"ל הבא ליפרע שלא בשטר נאמן איך לטעון פרעתי דהמוציא מחבירו עליו הראיה, ורק בשטר אינו נאמן לומר פרעתי דיש ראיה כנגדו דשטרך בידי מאי בעי^ב, אפ"ה במעשה ב"ד כגון כתובה תיקנו דגם כשאין לה שטר כתובה בידה אינו נאמן לומר פרעתי^ג, ושיטת התוס' הוא (ריש ד"ה הוציאה גט) דאפי' במקום שכותבין כתובה אין הבעל נאמן לומר פרעתי גם כשאין לה שטר כתובה בידה, וכן משמע מהסוגיא שם במס' ב"מ (דף י"ז ע"ב) דהק' אביי על ר' יוחנן דממתני' לא חזינן דגם במקום שכותבין כתובה יכולה לגבות בלי כתובה, אלמא דר' יוחנן סבר כן גם במקום שכותבין כתובה^ד.

ולכאורה צ"ע דתינח במקום שאין כותבין כתובה שפיר מובן למה תיקנו חכמים דאינו נאמן לומר פרעתי, דאל"כ

וע"כ צריכה להניח השטר כתובה בביתו ובקל יכול הבעל למצוא אותו ולאבדו, ואפי' אם תתן אותו לקרובותיה מ"מ לא תשמרו אותו היטב כמו בעל הממון עצמו, ומשו"ה הוצרכו חכמים לתקן דגם כשלא באה עם כתובתה אינו נאמן לומר פרעתי דאל"כ לא הועילו חכמים בתקנתם כיון דשכיח הוא שתאבד כתובתה וכל אחד יטעון פרעתי^א.

ב] ויש עוד לעיין לפי שיטת התוס' דסברי דגם במקום שכותבין כתובה סבר ר' יוחנן דלא אמר כלום, הרי במקום שכותבין כתובה איכא ריעותא במה שאין לה כתובה, דאמרינן דכיון שאין לה שטר כתובה זהו סימן שכתב גבתה על ידו^ב, וכבר החזירה בפרעון הראשון^ג, ונהי שטוענת שאבד ממנה, מ"מ אפי' לפי טענתה יש הוכחה ששטר פרוע הוא, דמדנפל איתרע וחיישינן לפרעון וכדאמרינן במס' ב"מ (דף י"ב ע"ב), והאיך מדמה מעשה ב"ד למי שנקט שטרא בידה דשם ליכא ריעותא^ד.

וי"ל שאין דרך האשה לשמור הכתובה משום שאינה נותנה עיניה בגירושין או מיתה, ושכיח הוא שתאבד גם אם לא פרע לה, ולכן שפיר אמרינן דהטעם שאין לה הכתובה לאו משום דנפרע אלא משום שנאבד^ה, וזה מובן טפי לפי מה שכתבתי לעיל (את א' ד"ה ועוד י"ל) בדרך אחרון דהטעם

לא הועילו חכמים בתקנתם^ה, דכל אחד יטעון פרעתי^ו, אבל במקום שכותבין כתובה הרי יכולה לגבות עם הכתובה ואז לא יחא נאמן לומר פרעתי, דשטרך בידי מאי בעי, ולמה הוצרכו לתקן דגם כשלא באה עם הכתובה אינו נאמן לומר פרעתי^ז, ובפשטות י"ל דלא פלוג רבנן בתקנתם, דכיון דהוצרכו לתקן במקום שאין כותבין כתובה דהמעשה ב"ד הוא חזק כל כך כמו שטר, ממילא כבר אמרו כן בכל מקום שמעשה ב"ד הוא כשטר שיהא הדין שוה בכל מקום, ויש להוסיף ע"ז דכיון דבמקום שאין כותבין כתובה חייב הוא לפרוע בעל כרחו ואין לו שום טענה להפטר, א"כ לא יגרע כחה מחמת שכתב לה כתובה, דיכולה לטעון דלא הוי ליה לכתוב כתובה ויגרע כחה בשביל זה^ח.

ועוד י"ל שתיקנו כן משום שחשו שכמה בני אדם לא יכתבו כתובה אפי' במקום שכותבין כתובה, וכן חששו שתאבד האשה הכתובה, ויהיה בעילתו בעילת זנות^ט, ולכן תיקנו דמעשה ב"ד כשטרא דמי דע"ז גם אם לא תהיה לה כתובה לא יהיה בעילתו בעילת זנות^י, ועוד י"ל דהוצרכו לתקן כן גם במקום שכותבין כתובה משום דשכיח טובא שתאבד שטר כתובתה, דבשלמא בשאר שטרות שהם ביד המלוה עצמו שפיר יכולים לשומרו, אבל אשה שהיא ברשות בעלה אין לה ברירה

ד] והנה למ"ד הטוען אחר מעשה ב"ד לא אמר כלום מובן בפשיטות רישא דמתני' דקתני הוציאה גט ואין עמו כתובה גובה כתובתה, דקמ"ל דאע"ג דהבעל טוען פרעתי וכמו שפי' רש"י אפ"ה גובה כתובתה, דאינו נאמן לומר פרעתי דהטוען אחר מעשה ב"ד לא אמר כלום, אבל למ"ד הטוען אחר מעשה ב"ד נאמן לומר פרעתי אינו מובן למה גובה כתובתה, שהרי נאמן הבעל לטעון פרעתי כשאין לה שטר כתובתה בידה, והנה לפי מה דמוקמינן בגמ' דמיירי במקום שאין כותבין כתובה נוחא, שהרי במקום שאין כותבין כתובה גם להך מ"ד אינו נאמן לומר פרעתי וכמו שכתבתי לעיל (א"ת ג'), ואפי' לדרך שני שכתבתי שם דנאמן, מ"מ כיון דבאה עם הגט אינו נאמן לומר פרעתי דגט היינו כתובה וכמו שכתבתי שם, אבל לההו"א של הגמ' דמתני' מיירי במקום שכותבין כתובה צ"ע למ"ד הטוען אחר מעשה ב"ד אמר כלום אמאי גובה כתובתה הרי נאמן לומר פרעתי כשלא הביאה שטר כתובתה כ"א.

וצ"ל דהא דקתני גובה כתובתה מיירי באופן שאין הבעל טוען פרעתי²², ואפ"ה יש הו"א לומר שאינה גובה כתובתה משום דיכול הבעל לטעון שחושש שלמחר תבא לגבות עוד הפעם עם שטר הכתובה ואז לא יהא נאמן לטעון פרעתי כיון דבאה לגבות עם שטר הכתובה ותטעון שטרך בידי מאי בעי, קמ"ל התנא דיכולה לגבות וכמ"ד דסמכינן אשובר²³, והשתא

2. רש"י על כתובות דף פט/א

גובה כתובתה - ואינו יכול לטעון פרעתיך והחזרת לי שטר כתובתיך וקרעתי משום דתנאי כתובה מעשה ב"ד הוא ומהכא נפקא לך בב"מ הטוען אחר מעשה ב"ד לא אמר כלום מ"ט כל מעשה ב"ד כמאן דנקיט שטרא דמי:

3. ספר פרדס יצחק

א) מתני' הוציאה גט ואין עמו ל"א כתובה (עד כאן מעמוד ז') גובה כתובתה כתובה ואין עמה גט וכו'.
לכאורה מלשון המשנה "הוציאה גט" משמע דבעינן גט ממש ולא סגי בעידי הגט, ולכאורה אינו מוזן למ"ד כותבין שובר למה צני גט דוקא ולא סגי בעידי גירוסין, צשלמא למ"ד אין כותבין שובר

4. תלמוד בבלי מסכת בבא מציעא דף יז/א - דף יז/ב

אמר רבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן הטוען אחר מעשה בית דין לא אמר כלום מאי טעמא כל מעשה בית דין כמאן דנקיט שטרא בידיה דמי אמר ליה רבי חייא בר אבא לרבי יוחנן ולא משנתינו היא זו הוציאה גט ואין עמו כתובה גובה כתובתה אמר ליה אי לאו דדלאי לך חספא לא משכחת מרגניתא תותה

5. שערים מצויינים בהלכה

משנה הוציאה גט ואין עמו כתובה גובה כתובתה. איתא במס' ב"מ (יז.) א"ר יוחנן הטוען אחר מעשה ב"ד לא אמר כלום, מ"ט כל מעשה ב"ד כמאן דנקט שטרא דמי, א"ל ר"ח משנתינו הוא, הוציאה גט ואין עמו כתובה גובה כתובתה כו', ופירשו רש"י ותוס' דבר שהוא תנאי ב"ד כגון מזון האשה והבנות, הטוען ואומר פרעתי ואין עדים על זה אינו נאמן. והקשו התוס' א"כ למה כותבין כתובה, כיון דגם בלאו כתובה בידה אינו נאמן לומר פרעתי, ותירצו משום תוספת כתובה. והקשה

6. ספר פרדס יצחק

(ה) מתני' הרי אלו לא יפרעו. יש צ' טעמים למה לא יפרעו
וכמו שהארכתי לעיל (אות א'), לרש"י הטעם הוא דכיון
דלא צאה עם הגט חיישינן שהטעם דאין לה הגט הוא משום שכבר
גצתה על ידו, וולהתוס' מיירי דליכא עידי גירושין ונאמן הצעל
במיגו דאי צעי הוי אמר לא גירשתיך, וצאמת למ"ד אין כותבין
שובר איכא עוד טעם שלא יפרעו צלח גט כדי שלא יצא הצעל
לידי הפסד צמה שישאר הגט צידה וכמש"כ התוס' (ד"ה הוצאה,
גריש העמוד), ומ"מ צע"כ אין זה טעמו דמתני', שהרי מצוה
במתני' דטענת הצעל היה פרעתי וע"ז קאמר התנא הרי זה לא
יפרעו, אלמא דטעמא דמתני' הוא משום דנאמן הצעל לומר
פרעתי, ולא משום חשש הפסד וכמו שכתבתי לעיל (אות א'), ד"ה
יותר צ"ע) ס"ד.

7. ספר פרדס יצחק

היוצא מכל זה דלהתוס' ליכא ריעותא צמה שאין לה הגט
צידה^י, ולכן למ"ד כותבין שובר נאמנת האשה גם כשלא
הציאה הגט, ורק באופן שאין לה גם עידי גירושין נאמן הצעל
במיגו, ולמ"ד אין כותבין שובר צריכה להציא הגט כדי שלא יצא
הצעל לידי הפסד אם תגצה למחר עוד הפעם, ולדידיה אפי' באופן
שאין הצעל טוען פרעתי^י אם לא הציאה גט אינה יכולה לגבות
מטעם זה^י, אבל לרש"י גם למ"ד כותבין שובר צריכה להציאה
גט דצ"ל איכא ריעותא צמה שאין הגט צידה, ומ"מ זהו רק
כשהצעל טוען פרעתי, משא"כ למ"ד אין כותבין שובר אפי' כשאין
הצעל טוען פרעתי לא יפרע עד שחציא הגט משום חשש הפסד.

8. ספר פרדס יצחק

(ו) מתני' רשב"ג אומר מן הסכנה ואילך^ס אשה גובה
כתובתה שלא בגט וכו'. לשיטת רש"י דכל הטעם
דהצעל נאמן הוא משום דכיון דאין לה גט איכא ריעותא ואמרין
דמסתמא כבר גצתה ע"י הגט וכמו שכתבתי לעיל (אות א'), ד"ה ועין
גריש"י, לפי"ז מוצן היטב דברי רשב"ג, דמן הסכנה ואילך כבר
ליכא ריעותא^ס, דהטעם דאין לה הגט הוא משום הסכנה^ס, וגם
צפרוצבל אינו נאמן משום דריעה טענתיה וכמו שכתבתי לקמן (אות
ז'), אבל להתוס' דסברי דהטעם דהצעל נאמן הוא משום דיש לו
מיגו כיון דאין שם עידי הגט, א"כ צ"ע אמאי מן הסכנה ואילך

אין הנעל נאמן, הרי מ"מ יש לו מיגו, ומאי איכפת לן צמה שאינה יכולה להציא הגט ועידי הגט, הרי מ"מ יש להנעל מיגו, ובלאמת זהו כוונת הגמ' להקשות אלינא דרב דסנדר דהטעם הוא משום מיגו, ומ"מ נ"ע מה שייך זה לרב, שהרי להחוס' זהו פשטא דמתני' דטעמא דקיפא הוא משום מיגו^ס, ועיין בתוס' (ד"ה הויאיה גט) מה שתירלו ע"ו.

9. דף על הדף כתובות דף פט עמוד א משנה: מן הסכנה וכו'.

יש לברר האם הפי' הוא שמאז שהי' גזירת המלכות נתקנה ההלכה שאשה גובה כתובתה שלא בגט ובעל חוב גובה חובו שלא בפרוזבול גם אם הגזירה עברה, או שהפי' הוא שרק בזמן גזירת המלכות הי' כך הדין וכשהגזירה עברה השתנה גם הדין, ובראשונים אין הדבר ברור, והרמב"ם (פ"ט דשמיטה ויובל הלכה כ"ד) פסק:
"המוציא שטר חוב אחר שביעית ואין עמו פרוזבול אבד חובו, ואם אמר היה לי ואבד נאמן, שמזמן הסכנה ואילך בעל חוב גובה שלא בפרוזבול..."

מבואר להדיא, דהדין לא השתנה גם אם הגזירה חלפה. (ויש לציין שהרמב"ם לא מזכיר דין זה לגבי כתובה אלא רק לגבי פרוזבול, ועמד בזה הלח"מ (פ"ט"ז דאישות הכ"ו) ע"ש.
גם בפוסקים נראה כך. דהנה בשלחן ערוך אבן העזר סימן קנ"ד, (בסדר הגט סימן פ"ו) פוסק שצריך לקרוע את הגט שתי וערב אחרי שנמסר לידי האשה. והטעם שמחמתו צריך לקרוע את הגט מובא בשו"ת תרומת הדשן, (פסקים וכתבים סימן מ') "... מה שנהגו לקרוע הגט, שמעתי ממורי הגאון בשם מהרי"ל הטעם שלא יבוא לידי האשה ותבוא לגבות כתובתה, אבל מורי אומר דשמה זה הטעם הוא כדאיתא בפרק המקבל דבשעת הגזירה הוצרכו לקרוע, אף על גב דהאידינא הגזירה בטל, מכל מקום נהגו לקרוע כבתחלה, וכן מציינו בתקיעת שופר שנהגו לתקוע אחר הקריאה משום גזירה, ואף על גב דהגזירה בטלה, המנהג לא בטל...". בשו"ת הרדב"ז (סימן תתפ"א) מביא את שני הטעמים האלה בשם שו"ת תרומת הדשן, ומעתיק את דבריו כמעט אות באות. ונראה שדעתם היא: כשם שאף על פי שעברה הסכנה, בכל זאת התקנה שהתקנה בשעת הסכנה שאשה גובה שלא בגט ובעל חוב שלא בפרוזבול לא בטלה, כמו כן המנהג לקרוע את הגט שהונהג בימי הסכנה, לא בטל אף אחרי שעברה הסכנה.

10. שיטה מקובצת מסכת כתובות דף פט/א

וכתבו תלמידי רבינו יונה מן הסכנה ואילך כו' ... ועוד כתב דהא דאמרינן דמן הסכנה ואילך לא תימא דוקא בשעת הסכנה אלא אפילו שלא בשעת הסכנה נמי דתחלה הוצרכו לעשות התקנה בשעת השמד ורצו שישאר לדורות דילמא גזרי שמדא ודייק הכי מלישנא דקאמר ומן הסכנה ואילך ולא קאמר ובשעת הסכנה ועוד האריך בפירושו להביא ראיות מסוגיות הגמרא והרצית אותם לפני מורי הרב נר"ו ולא הודה לי. עכ"ל תלמידי רבינו יונה ז"ל:

11. רש"י מסכת כתובות דף פט עמוד א

פרוזבול - במסכת גיטין מפרש בפרק השולח גט (דף לד): הלל התקין פרוזבול כדי שלא תשמש שביעית שמוסר שטרותיו לב"ד שיגבו מן הלוי חובו כל זמן שיתבענו דהשתא לא קרינן ביה לא יגוש שאינו תובעו כלום אלא הב"ד תובעו שהפקירם היה הפקר והם יורדין לנכסיו.

12. תוספות מכות דף ג/ב

המוסר שטרותיו לב"ד - פירש הקונט' דהיינו פרוזבול ולא נראה דהא במסכת שביעית (פ"י מ"ב) תני המוסר שטרותיו לב"ד והדר קתני פרוזבול אינו משמט אלמא תרי מילי נינהו לכך נראה דתרי מילי נינהו ומוסר שטרותיו לב"ד מדאורייתא אינו משמט:

13. הערות הגרי"ש אלישיב מסכת כתובות דף פט עמוד א

רש"י ד"ה פרוזבול שמוסר שטרותיו לב"ד. מבואר ברש"י דמוסר שטרותיו לב"ד נמי היה בכלל תקנת פרוזבול, ומאי דדריש בספרי דמוסר שטרותיו לב"ד ליכא השמטה, ולכאן' משמע דהוה מדאורייתא, צ"ל

דאסמכתא בעלמא הוא. אבל התוס' בגיטין ס"ל דפרוזבול הוא רק כשנכתב שטר פרוזבול וזה מצד תקנ"ח אינו משמט, אבל במוסר שטרותיו לב"ד, מדאורייתא אינו משמט וכדדריש בספרי.

ולכא' לדברי התוס' צ"ב מ"ש שגובה המלוה דרך ב"ד הא גובים בשבילו, וא"כ מאי נפק"מ איכא אם הוא גובה או ב"ד גובין, הא ב"ד לא הוה הכא שום בעלי דברים בשטר זה. ובשלמא אי איירי בשטר שיצא עליו ערעור והי' על שטר זה דין דברים בב"ד, וב"ד הכשירו השטר ונתנו לזה תוקף המחייב, שפיר דמיקרו ב"ד בעלי דברים בשטר זה, דהם הם שנתנו לו תוקף שטר, ובוזה שפיר דלא ישמט מקרא דספרי, אבל בלא זה מ"ש, ואפשר דתוס' נמי איירי בכה"ג.

14. מרדכי על גיטין - אות שפ

[שפ] שאל רבינו חזקיה לרבינו אביגדור כהן לבי נוקפי ונסתפקתי על מעשה באחד שהיה נושה בחבירו מכבר ז' שנים ועתה תובעו והוא משיב כי כבר [השמטה] השמיטתו ואמת שר"י פוסק שהשמטה נוהגת בזמן הזה אך בשנה השמיטה לא בא אליו ולא אמר ליה משמט אני [עד שעברה השמיטה מ"י] ושמא כיון שעברה השמיטה ולא אמר משמט אני תו לא מחויב להשמיט עד שמטה אחרת ולפי הענין **נראה דשביעית הפקעתא דמלכא הוא אע"ג דלא אמר משמט**

אני וזו השיב לענין השמטת כספים קבלתי **שהשביעית משמטת מאיליה אע"פ שלא אמר משמט אני. אלא מצוה הוא דרמיא עליה [באמירה] דכתוב וזה דבר השמטה** ומ"מ אם בא להחזיר במוצאי שביעית כלשון המחזיר חוב בשביעית יאמר לו משמט אני כו' אבל אם לא בא להחזיר במוצאי שביעית כלשון המחזיר חוב בשביעית א"צ כלום דשמוט ועומד הוא דומיא דקתני התם בסיפא רוצח שגלה לערי מקלט ורצו אנשי העיר לכבדו יאמר רוצח אני משמע דלא רמי עליה לומר כן אא"כ רצו לכבדו כדי למונעם הכי נמי לא רמי עליה אא"כ בא להחזיר **אבל הדיבור אינו מעכב השמטה זכר לדבר נולד לו בכור בעדרו מצוה להקדישו אע"פ שכבר קדוש מאליו משעת לידה.**

15. הערות הגרי"ש אלישיב מסכת כתובות דף פט עמוד א

מתניתין וכן בע"ח שהוציא שטר ואין עמו פרוזבול. ולכא' בשלמא לדעת רוב הראשונים דשמיטת כספים הוה ממילא ורק יש דין לומר משמט אני, אבל השמיטה נעשית מאיליה, וא"כ שפיר דבפשוט יש כאן השמטה עד שיוכיח המלוה שעשה פרוזבול. אבל לדעת היראים דבלא אמירתו לא הוה השמטה רק הדין דכופין את המלוה עד שישמט ובלא זה לא חלה השמיטה, א"כ מסתמא אין כאן שמיטה עד שיוכיח הלוה שעשה השמיטה א"כ צ"ב מתני' ולמה המלוה צריך להוכיח.

16. רש"י מסכת כתובות דף פט עמוד א

ש"מ - מדקתני גובה כתובתה בהוצאת גט ולא חייש לאיערומי מערמא והדרא ומפקא כתובתה בבי דינא אחרינא ותגבה לאחר מיתתו בתורת אלמנה לומר לא נתגרשתי ולא נפרעתי דהא ודאי בתורת גרושה לא הדרא גביא דהא קרעינן לגיטא וכי הדרא מפקא לכתובתה בלא גט תנן מתני' הרי אלו לא יפרעו ומיהו הוה לן למיחש [שהיא] תמתין עד שימות ותגבה בתורת אלמנה ומדלא חייש ש"מ כותבין שובר על כרחו של לוח ואינו יכול להשמיט עצמו לומר לא אפרע עד שתחזיר לי שטרי שמא תחזור ותוציאנו אלא אומרים לו פרע והוא יכתוב לך שובר ופלוגתא היא בבבא בתרא (דף קעא): **וקיימא לן כמאן דאמר אין כותבין לפי שנמצא זה צריך לשמור שוברו מן העכברים.**

17. תוספות מסכת כתובות דף פט עמוד א

ש"מ כותבין שובר - פי' בקונטרס ואנן קי"ל דאין כותבין בבבא בתרא (דף קעא): ואין נראה לר"י דאדרבה התם משמע דקיימא לן דכותבין דקאמר האינדא דכתבין תברא כו' ומדמסיק הכי סתמא דהש"ס משמע דהכי הלכתא ונראה לר"י דה"פ ש"מ כותבין שובר ותיקשי למ"ד התם דאין כותבין ומדסיפא דקתני וזה אומר אבד שוברי לא הוה מצי למידק כ"כ דלמא לא הזיקוהו לפרוע ע"י שובר אלא ההוא לפנים משורת הדין עבד א"נ כל כמה דמצי למידק מרישא מדקדק וא"ת השתא דס"ד דאיירי במקום שכותבין כתובה היכי יפרש מתני' דאמאי גובה כתובתה בגט ולא בכתובה וי"ל דיפרש כר' יוחנן.

18. שערים מצויינים בהלכה

ב"ב משמע דקי"ל דכותבין דקאמר האינדא דכותבין תברא כו'. וכתב בפני יהושע דיש לתרץ דברי רש"י, דאיכא לחלק בין חוב דהלוואה לפירעון הכתובה, דהתם מיירי בבע"ח ואמרינן שם דעבד לוח לאיש מלוה, ולכן כותבין שובר שישמור הוא שוברו, משא"כ פירעון הכתובה, לא שייך לומר דהאיש הוא עבד להאשה, וכ"כ בשלטי גבורים. אלא

דף פט. ש"מ כותבין שובר. פרש"י פלוגתא היא במס' ב"ב (קעא). וקי"ל כמ"ד אין כותבין, דנמצא זה צריך לשמור שוברו מן העכברים. והקשו התוס' דאדרבה, התם במס'

19. ספר פרדס יצחק

(ט) גמ' ליהוש דלמא מפקא לה לכתובתה וגביא בה. עיין
ברש"י דהקושיא הוא שתגבה עוד הפעם לאחר מיתתו
בתורת אלמנה, אבל בתורה גרושה אינה יכולה לגבות, שהרי חנן
בסיפא דאס אין לה גט לא יפרעו, וכיון שכבר החזירה הגט וקרעו
אותו בפעם ראשונה, תו אינה יכולה לגבות עוד הפעם בתורת
גרושה, אמנם עיין במהרש"א (במוד"ה גט גובה, ברש דכריו) ^פ ומהר"ם
סיף (ברש"י ד"ה גובה) ושאר גדולי האחרונים ^פ שכתבו דהמוס' פליגי
בזה על רש"י וסצרי דסצר המקשן דהוילאה גט לאו דוקא וסגי
גם בעידי גט ^פ, ולפי"ז קושית הגמ' הוא בפשיטות דניחוש שמא
תגבה עוד הפעם מהנצל גופא בתורת גרושה כיון דאינה לריכה
להציא הגט ^פ.

[או מטעם שכתבתי בחוס' (אות קל"ב, ד"ה ונראה לומר)]. פט. והטעם שלא ניחא
להו להתוס' לפרש ברש"י הוא משום דלרש"י לא תי' רב כלום על קושייתו
וכמו שכתבתי שם (אות י"ז). צ. דע"י מה שישאר הגט בידה לא יוכל לומר

20. חידושי הריטב"א מסכת כתובות דף פט עמוד א

רב אמר במקום שאין כותבין כתובה עסקינן. פירוש דהשתא לית לן למיחש דילמא מפקא שטר כתובתה, וכי
תימא דמ"מ השתא גביא בגט ולבתר הכי גביא בעדי מיתה הוה ליה מלתא דלא אפשר וכל היכא דלא אפשר ודאי
כותבין שובר.

21. תוספות מסכת כתובות דף פט עמוד א

גט גובה עיקר כתובה גובה תוספת - ומיירי מתני' בין במקום שכותבין בין במקום שאין כותבין קשה לרשב"א
כיון דאית ליה לרב בפ' גט פשוט (ב"ב קעא): דאין כותבין שובר א"כ הוציאה גט ואין עמו כתובה לא תגבה אפי'
מנה ומאתים עד שתחזיר לו הכתובה דיכול לבא לידי הפסד במה שנשאר שטר כתובה בידה כשתתאלמן תגבה
שנית מנה ומאתים בעידי מיתה הואיל ושטר כתובה בידה דכי קאמר רב כתובה אינה גובה עיקר הנ"מ בגרושה
דאית לה גט אבל אלמנה במאי תגבה עיקר אם לא בכתובה והם לא ידעו שהיתה גרושה דשנויא דמשנינן לקמן
ביושבת תחת בעלה לא קאי ומיהו אי אמרינן לרב דאפי' אין כתובה בידה גובה עיקר אפי' בעידי מיתה אתי
שפיר.

22. תוספות מסכת כתובות דף פט עמוד א

מיגו דיכול לומר לא גרשתיך - ורבי יוחנן נמי מפרש הכי כדפרישית לעיל ואם תאמר והאמר רב המנונא האשה
שאמרה לבעלה גירשתני נאמנת ורבי יוחנן אית ליה דרב המנונא לעיל בפ' שני (דף כב: ושם) ובפרק התקבל
(גיטין סד.) וי"ל דלא מהימנא אלא דווקא היכא דאין תובעת כתובתה אבל תובעת כתובתה לא מהימנא דשמא
מחמת חימוד ממון אומרת כן והכי אמרינן בהאשה שהלכה (יבמות קיז.) ושם) מת בעלי והתירוני לינשא מתירין
אותה לינשא ונותנין לה כתובתה תנו לי כתובתי אף לינשא אין מתירין אותה דאדעתא דכתובה אתאי.

23. תוספות מסכת כתובות דף פט עמוד א

יכול לומר גירשתיה ונתתי כו' - ואם תאמר ומאי מיגו הוא זה דאם יאמר לא גירשתיך יתחייב בשאר וכסות
ועכשיו דאמר פרעתי פוטר עצמו ויש לומר דכשאמר לא גירשתיך נמי פטור גם משאר וכסות דדמו לטענו חטין
והודה לו בשעורים דקי"ל דפטור (שבועות דף לח:): וא"ת בפ' בתרא (לקמן קז:) דאמרי' האשה שהלכה היא ובעלה למדינת הים ובהא ואמרה

כיו גירשני בעלי מתפרנסת והולכת עד כדי כתובתה ואמאי ניהוש שמא בעלה היה אומר לא גירשתיך והוי טענו חטין והודה לו בשעורין ופטור ויש לחלק דשמא אם היה בא בעלה היה מודה לדבריה.

24. ספר קצות החושן סימן פח ס"ק י

שאינו חייב לו שעורים - והנה דעת הש"ע נראה שהוא משום הודאה זהודה התובע שאינו חייב לו

שעורים, ואיכא למידק אם לא מחל במה יפטור משעורין אם יודע בעצמו שחייב לו. אמנם מדברי רבינו ירוחם נראה דאם יודע בעצמו שחייב שעורין צריך לשלם ע"ש שכתב בנתיב ג' חלק ב דלהרא"ש אם הנתבע מחזיק בטענתו ואומר שעורין חייב בשעורין ע"ש והא דפריך בש"ס הא לא מייתי ראיה שקיל כדאמר מו"ק ולא משני כשהנתבע מחזיק בטענתו דכיון דקיימא לן פלגא נזקא קנסא אם כן כיון דיכול לחזור מהודאתו אפילו איכא עדים כיון שהנתבע נמי מודה וכמ"ש בס"ק ט אם כן הוי מרשיע עצמו ופטור בקנס. וכן אם חזר הנתבע מהודאתו ויודע בעצמו שחייב לו שעורין אינו יוצא ידי שמים עד שישלם לו כיון דלא מחל לו לפי טעמא דהודאה.

ועיין בתוס' סוף פרק הכותב (כתובות פט, ב ד"ה יכול) גבי מגו דלא גרשתיך

דהקשו דיתחייב בשאר כסות ותירץ דהוי טענו חטין והודה בשעורין. וקשה לפי טעמא דהודאה אם כן

אם מחזיק בטענת שעורין יתחייב לשלם ואם יכחיש הבעל הכל לא יוכל דממה נפשך חייב או כתובה או

שאר כסות. דבשלמא בחטין ושעורין ואיכא עדים שלוה או חטין או שעורין ותובע אומר חטין אם כן הנתבע

אומר חטין אינו חייב ובוזה אינו מכחיש העדים דלא ידעי מחטין בכירור ושעורים אינו חייב אע"ג דעדים ידעי

שחייב על כל פנים שעורין כבר הוכחשו מן התובע דאומר שאינו חייב שעורין אבל באשה שידוע שזה בעלה

היאך יוכל להכחיש שאינו בעלה כלל שהוא דבר הידוע וגם לבית דין ידוע. ועיין בתוס' (יבמות פח, א ד"ה אתא) שכתבו גבי בא

הרוג ברגליו דלא שייך תרי כמאה בדבר הידוע לכל העולם. ואפשר דגם התם אע"ג דידוע שזה בעלה ואין הספק אלא אם גירשה או לא ואם כן ממה נפשך יש לה

כתובה או שאר כסות כיון דלא מחלה מכל מקום נהי דהבעל אינו יכול להכחיש ולומר אין זו אשתי שהוא דבר הידוע ויכול לומר פרעתי שאר וכסות וכיוצא בטענה

הפוטרת אע"ג דבעלמא אינו נאמן בשאר וכסות לומר פרעתי. **הכא כיון שהאשה כבר הודית שאין לה שאר כסות גם הבעל יוכל**

לומר אינו טענה הפוטרת. ובוזה נראה ליישב דברי התוס' סוף פרק הכותב בסברתם שכתבו דהוי טענו חטין וכו' והקשו מהא דאמרין פרק בתרא דכתובות

האשה שהלכה היא ובעלה למדינת הים ובאה ואמרה גירשני בעלי מתפרנסת והולכת עד כדי כתובתה ואמאי דלמא הוי טעין בעלה לא גרשתיך והוי פטור גם ממונות.

ותירצו דשמא אם היה בעלה היה מודה לדבריה עכ"ל. ומה אעשה שלא הבנתי דבריהם דממה נפשך אם היה מודה גם כותבתה יותן לה תיכף ע"כ לאו מפיה אנו חיינ

ואמרין דהבעל היה מכחישה לומר לא גרשתיך אם כן מוזנות מאין יבא לה.

25. שערים מצויינים בהלכה

ס"ק טז, יז), ואפשר דהכא כיון דלגדול קורין
מר קשישא ולהצעיר מר ינוקא, זה בעצמו הוי
שינוי וכמו שכתבנו (שם) דכל שיש איזה שינוי
או שם נוסף אין להקפיד, ומצינו במס' ב"ב
(קעב.) שני יוסף בן שמעון בעיר אחת אין
יכולין להוציא שט"ח עליהן וכיצד יעשו אם
אחד מהן כהן יכתבו כהן. ובדר"ת (שם ס"ק
מח) הביא מס' מילי דחסידותא (להגה"ק
מבוטשאטש) דאם אינו ממש כשם ההיא אין
להקפיד. ויש דברים דבזמן הגמ' הקפידו
ובזמנינו אין מקפידין מצינו כזה במס' שבת
(פי"ד) ובמס' פסחים (פ"י).

שם ע"ב מר קשישא מר ינוקא. כתב ברש"י
שני בנים היה לרב חסדא, ושם
שניהם שוין אלא שהגדול קורין מר קשישא,
ולצעיר קורין מר ינוקא. מבואר מהכא שלא
הקפידו שלא יהיו שמותיהן שוין. ועי' בפתחי
תשובה (יו"ד סי' קטז סק"ו) דיכול לקרות שני
בנים בשם אחד, ומ"מ יש לחוש לעין הרע.
ויש הרכה דברים כאלו דבזמן הגמ' לא
הקפידו, ובספר חסידים כתוב לדקדק בהם,
וכבר דן בזה בתשו' נודע ביהודה (מהד"ת סי'
עט). ועי' מה שכתבנו בשמ"ב (ח"ד סי' קמה

26. שו"ת ציץ אליעזר חלק יא סימן נו

אם מותר לקרוא לאח ואחות בשם שרשי אחד אחרי שם אביו או אמו.

נשאלתי באחד שכשנולדה לו בת, וחשש לפן לא יוליד עוד זכר, נתן לה שם אליעזרא אחר אביו שהיה שמו

אליעזר, ולאחר מיכן נולד לו בן זכר ורצונו כעת לקרוא לו בשלימות אחר שם אביו אליעזר, אם אפשרי הדבר,

או לא. וכיוצא בזה נשאלתי כמה פעמים בכל כדומה לזה.

(א) והנה בעצם הדבר אם אפשרות לאדם לקרוא לב' בניו בחייהם בשם אחד בתחילת העיון נופל במחשבה

להביא ראיה להיתרא מהא דרב חסדא קרא לשני בניו בשם אחד, לאחד מר ינוקא ולשני מר קשישא, ומפרש

רש"י בכתובות ד' פ"ט ע"ב וז"ל: שני בנים היו לרב חסדא ושם שניהם שוין אלא שהגדול קורין לו מר קשישא

ולצעיר קורין לו מר ינוקא עכ"ל. הרי בהדיא שרב חסדא קרא לשני בניו בחייהם בשם שוה אחד מר. ורק

להיכרא להבחין למי שקוראים היו קורין לגדול בשם ליווי של קשישא ולקטן בשם ליווי של ינוקא, ורש"י לא

כותב אפילו שרב חסדא בעצמו הוא שהוסיף להם שם ליווי זה, אלא כותב בלשון רבים היו קורין והיינו דבני האדם המה שהוסיפו להם שם ליווי זה להיכרא. אבל רב חסדא בעצמו בנתנו להם שם קרא להם בשם שוה מר בלי כל שם ליווי.

(ב) אולם ראיתי בפתחי תשובה ביו"ד סי' קט"ז סק"ו שמביא בשם ס' שו"ת אדני פז סי' כ"ה וסי' ל"ד שבפנים הספר כתב דיכול אדם לקרות שני בנים בשם אחד בין מת אחד או שניהם חיים, אבל בהשמטות הוסיף וכתב דמ"מ בשניהם חיים יש לחוש משום עין הרע ובאם מת אחד אין לקרוא לשני בשם זה משום ריע מזלא ע"ש, ואין בידי גוף ספר אדני פז לעיין בו, וצריך לומר לפי דבריו שפירש שזהו ג"כ הטעם שהוסיפו שם ליווי לבני רב חסדא משום עין הרע ולא רק משום היכר. וז"ש רש"י בלשון היו קורין הכוונה להוריהם שהמה הוסיפו לקרוא להם בשם ליווי משום עין הרע, אע"פ שלדעתי אי משום טעמא דעין הרע בסימון סימן כזה יש יותר חששא לזה שהרי מבליטים עי"כ ביותר שיש לו שנים בשם זה.

עכ"פ גם לפ"ז נשמע מיהת דכל שיש להם הוספת שם, וה"ה ממילא גם שינוי שם כל שהו האחד ממשנהו אין קפידא...

27. שו"ת חתם סופר חלק ג (אבן העזר א) סימן צ

...והשתא כיון דאמר ר' שמואל שאותו שנסע עמו ה' שמו יוסף חתן ר' שמואל קאשניצר אע"ג דלא ידע בן מי זה מ"מ כיון שאמר שהוא חתנו של ר' שמואל הוה כבנו דאין מקום לחלק בין חתנו לבנו אלא כשאין ר' שמואל קאשניצר לפנינו אז י"ל דוקא יוסף בן שמעון הא דלא חיישינן משום דמסתמא אין לשמעון שני בנים ששמותיהם שוים דהיינו יוסף. דלא שכיחא כלל שיהי' לאב א' ב' בנים בשיווי שמות וע"ד הזרות מצינו מר קשישא ומר ינוקא בני ר' חסדא עיי' רש"י כתובות פ"ט ע"ב משא"כ בחתנו אפשר שיהי' לחותן א' שני חתנים ושמותיה' שוים ...

28. פסקי רי"ד מסכת כתובות דף פט עמוד ב

אמ' ליה מר קשישא לרב אשי אלמנה מן האירוסין מגלן דאית לה כתובה כול'. מיכן מוכיח דקים הוה להו דאלמנה מן האירוסין יש לה כתובה ואף על גב דלא כתב לה, ומשום הכי בעא מיניה הא מילת' דפשיטא להו דיש לה כתובה מהו מתני' או מהי מתניתא ילפיה ...

29. שערים מצויינים בהלכה

עצמו כמש"כ בשו"ע (יו"ד סי' שמא), ולמה לא נקט דברים אלו, ונראה דאפשר לומר דלענין איסור קדשים איכא איסור לאו דילפינן ממעשר הקל וכמש"כ ברמב"ם (מע"ש פ"ג ה"ז), משא"כ הא דפטור מקר"ש ותפלה כו', ליכא איסור לאו אע"ג דאיכא איסור משום כבוד מתו, דהוא טריד בו, ומה"ט בשבת דאסור בקבורה ליכא איסור אנינות. אבל לענין אנינות ליאסר בקדשים לא מצאתי ברמב"ם ה' מע"ש וה' ביאהמ"ק דבשבת יהא מותר בקדשים, לכן נקט איסור אכילת קדשים, וכן במס' פסחים (צא:) תנן אונן טובל ואוכל את פסחו לערב אבל לא בקדשים, משום איסור אנינות לילה מדרבנן, ולגבי פסח לא העמידו דבריהם במקום כרת, ולא מחלק דאם חל פסח בשבת מותר. וזהו דלא נקט מעשר י"ל דכיון דאסור בקדשים ממילא ידעין גם במעשר דהא קדשים ממעשר ילפינן. ועוד דבקדשים שייך בכל יום משא"כ מע"ש דאינו אפי' בכל שנה

אשתו ארוסה, לא אונן ולא מיטמא לה. פרש"י לא אונן ליאסר בקדשים. צ"ע דבכל המקומות בש"ס דמובא ברייתא זו, פרש"י כמו הכא ליאסר בקדשים, והא אפי' במעשר הקל אסור דכתיב (תבא כו-יד) "לא אכלתי באוני ממני", וכן איתא במשנה (ברכות ריש פ"ג) דפטור מכל מצות שבתורה קר"ש ותפלה ותפילין ובהמ"ז, וגם אסור להחמיר על

30. הערות הגרי"ש אלישיב מסכת כתובות דף פט עמוד ב

בגמ': אשתו ארוסה וכו' ולא מיטמא לה, וכן היא לא אוננת ולא מיטמאה לו. רש"י כאן פירש דודאי דלא הוזהרו בנות כהונה ליטמא, אלא הכוונה דאין לה מצוה וחיוב, ורק בנשואה יש לה מצוה וחיוב ליטמא. ורש"י ביבמות כתב דלא מיטמאה ברגל וזה איסור, משא"כ נשואה נטמאת לו דמצותה בכך.

והנה דעת הרמב"ם דהמצוה שיש ליטמאות זה הכל למי שהוזהר שלא ליטמא, הוא מחוייב בקרובים, אבל אשה שלא הוזהרה כלל אין לה מצוה. ולפי"ז צ"ב מאי נפק"מ בין ארוסה לנשואה.

והנה לא ליטמאות ברגל טעמו משום דיש מצוה לאכול שלמי שמחה. והנה דעת הראב"ד דאשה אין לה מצוה בשלמי שמחה, אלא מצוה על בעלה לשמחה. א"כ לפי"ז מותר לה ליטמאות גם ברגל, והראב"ד לשיטתו. אבל דעת הרמב"ם דחייבת בשלמי שמחה מצד עצמה, וא"כ מובן דברגל צריכה להיות טהורה, א"כ משו"ה אינה מיטמאת דאיסור יש בדבר, ורק עדיין קשה דמשמע דנשואה נטמאת.

והנה הלח"מ כתב דנשואה מותר לה ליטמאות ולא כארוסה, ולכאן צ"ב אי איכא איסור בארוסה למה מותר בנשואה, הא אין לה מצוה, ולמה מותר לה ליטמאות. ולכאן ה"א אפשר לומר דהרי השתא אוננת היא וא"כ שלמי שמחה הרי אין יכולה לאכול ומשו"ה מותרת ליטמא, ואין הכוונה לומר כיון דהשתא אין מחוייבת כבר יכולה ליטמא, דאין זו סברא, דהרי שאר הימים יכולה לאכול שלמי שמחה, ונמצא גורמת שתהיה טמאה שלא תוכל לאכול נמי בשאר הימים, אלא הכוונה לומר דודאי לאלו הסוברים דחיוב ליטהר ברגל הוא מהלאו דובנבלתם לא תגעו, א"כ ודאי דאסורה ליטמאות משום העתיד דבלאו הוא, אבל לשיטות דאין זה 'לאו' אלא 'עשה' דושמחתם, א"כ בעשה אפשר דכיון דעכשיו אין העשה, אינה צריכה לדאוג ליום המחר כיון דעכשיו אין לה מצוה זו, משו"ה מותר לה ליטמאות, משא"כ בארוסה ליכא דין אנינות כלל. אמנם קשה לומר דזוהי כוונת הלח"מ, ודבריו צ"ב.

וצ"ל דאה"נ ורק נקט דאסור להיטמאות ואגב גררא נקטה באירוסין.

והנה הרא"ש בשלהי יומא הביא בשם רב עמרם גאון דעל טבילה בערב יוה"כ מברך על טבילתו. והקשה עליו, חדא דלא מצינו ברכה זו בגמ', ועוד דאי משום ר' יצחק דחייב אדם לטהר עצמו ברגל הרי הדין הוא דמכל טומאות צריך הוא ליטהר ומטומאת מת אינו נטהר בטבילה זו, שהרי צריך אפר פרה, וא"כ לא רווח לן בזה. ולכאן אי החיוב לטהר עצמו ברגל הוא מדין שלמי שמחה, א"כ מאי שייכא טבילה זו ליוה"כ, ומאי שייכא אהדדי כלל. וצ"ל דאה"נ דהטהרה ברגל הוה דין בפנ"ע שיהיו ישראל טהורים ברגל.

31. הערות הגרי"ש אלישיב מסכת כתובות דף פט עמוד ב

להלכה קיי"ל דאין כתובה לארוסה, והרמ"א הביא י"א דיש לה, ומסיק דאין נוהגין. והנה איתא בקידושין דהיא אומרת קדשתני והוא מכחישה והוא הולך ונותן לה גט מעצמו, הרי הודה לה, וחייב נמי כתובה, ואי איירי בכתב לה א"כ מה מכחישה הרי כתובתה מוכיחה, אלא ע"כ איירי בלא כתב לה, וא"כ חזינן דארוסה יש לה כתובה.

ויש צד באחרונים לומר דלא תקנו כתובה לארוסה זה הכל תקנה קבועה לא תקנה כנשואה דתקנו משום שלא תהא קלה בעיניו להוציאה וממילא קבעו גם לכל הוצאה שיהי', ע"י גט או ע"י מיתה. ובארוסה לא תקנו כן, אבל כשמגרשה ודאי דעל זה שייך כתובה דגם בזה איכא שלא תהא קלה בעיניו להוציאה, ועל צד גירושין יש לה כתובה. ולהלכה לא קיי"ל כן, ואין נפק"מ אי מת או גירשה לעולם אין לה כתובה.